

Об экономических и культурных отношениях Руси и Польши до половины XIV в. / И.А.Линниченко // ЧИОНЛ. – 1888. – Кн.2. – С. 214. 40. *Линниченко И.А.* Юрий II, последний князь Малой Руси / И.А.Линниченко // ЧИОНЛ. – 1888. – Кн.2. – С. 206-207. 41. *Лобода А.М.* Життя кн. Владимира по летописным и былевым данным / А.М.Лобода // ЧИОНЛ. – 1904. – Кн. 18. – С. 18. 42. *Лобода А.М.* Русские былины в их прошлом и настоящем / А.М.Лобода // ЧИОНЛ. – 1902. – Кн. 16. Вып. 4. – С. 30-37. 43. *Малышевский И.И.* Новое летописное известие о происхождении Ольги св. / И.И.Малышевский // ЧИОНЛ. – 1889. – Кн.3. – С. 26-27. 44. *Малышевский И.И.* О брачных союзах древне-русских княжеских фамилий с иностранными владельческими домами с X до половины XIII в. / И.И.Малышевский // ЧИОНЛ. – 1888. – Кн.2. – С. 142. 45. *Малышевский И.И.* О церкви и иконе св. Богородицы под названием "Пирогощи" / И.И.Малышевский // ЧИОНЛ. – 1891. – Кн.5. – С. 113-133. 46. *Малышевский И.И.* Об отечестве автора "Слово о полку Игореве" / И.И.Малышевский // ЧИОНЛ. – 1888. – Кн. 2. – С. 107. 47. *Малышевский И.И.* Русские известия о евреях в Киеве и в южной Руси в X-XII вв. / И.И.Малышевский // ЧИОНЛ. – 1888. – Кн.2. – С. 20-24, 49-53. 48. *Медальцева О.З.* Роль университетский историчних наукових товариств України в українському національному відродженні (остатня третина XIX ст. – 1917 р.): автореф. дис. ... канд. іст. наук. – Черкаси, 2005. – 20 с. 49. *Наріжний С.* Историчне товариство Нестора Літописця в Києві / С. Наріжний // Український історик. – 1975. – № 1-2. – С. 29-44; № 3-4. – С. 43-60; 1976. – № 1-4. – С. 57-70. 50. *Науменко В.П.* По поводу столетия открытия "Слова о полку Игореве" / В.П.Науменко // ЧИОНЛ. – 1896. – Кн.10. – С. 45. 51. *Нестров Л.И.* Историческое общество летописца Нестора в Киеве (1873-1890) / Л.И.Нестров // Историческое обозрение. – СПб., 1891. – Т. 2. – С. 114-132. 52. *Павлов А.С.* Догадка о происхождении древне-русского предания, которое называет первого русского митрополита Михаилом Сирином / А.С.Павлов // ЧИОНЛ. – 1897. – Кн. 11. – С. 22-27. 53. *Павлуцкий Г.Г.* Изображение храма в древнейших южно-русских миниатюрах / Г.Г.Павлуцкий // ЧИОНЛ. – 1906. – Кн.19. – С. 4-5. 54. Переписка по поводу издания "ЧИОНЛ" и согласование их стоимости – IP НБУВ, ф.8, од.зб. 3167-3169, арк. 1. 55. Письмо с просьбой об обмене изданиями – IP НБУВ, ф.8, од.зб. 3163-3164, 2 арк. 56. Просьба о выдаче денег – IP НБУВ, ф.8, од.зб. 3112, арк. 1. 57. Просьба сообщить краткие сведения об Историческом

обществе Нестора-летописца – IP НБУВ, ф.8, од.зб. 3134, арк. 1-2. 58. Сведения о заседаниях Исторического общества летописца Нестора в 1873-77 гг. // ЧИОНЛ. – 1879. – Кн.1. – С. 274. 59. Сведения о заседаниях Исторического общества Нестора-летописца // ЧИОНЛ. – 1890. – Кн. 4. – С. 13. 60. *Сецинский Е.И.* Отчет об осмотре древностей в Подольской губернии летом 1901 г. / Е.И.Сецинский // ЧИОНЛ. – 1903. – Кн.17. – С.34-35. 61. *Соболевский А.И.* Археологические заметки / А.И.Соболевский // ЧИОНЛ. – 1892. – Кн. 6. – С. 1-2. 62. *Соболевский А.И.* В каком году было крещение Руси? / А.И.Соболевский // ЧИОНЛ. – 1889. – Кн.3. – С. 4-5. 63. *Соболевский А.И.* Год крещения св. Владимира / А.И.Соболевский // ЧИОНЛ. – 1888. – Кн.2. – С. 1-6. 64. *Соболевский А.И.* Две замечательные рукописи XIII в. / А.И.Соболевский // ЧИОНЛ. – 1897. – Кн.12. – С. 3-11. 65. Соглашение о принятии в печать – IP НБУВ, ф.8, од.зб. 3107, арк. 1. 66. Сопроводительное письмо – IP НБУВ, ф.8, од.зб. 3110, 1 арк. 67. Сопроводительное письмо к журналу "Киевская старина" – IP НБУВ, ф.8, од.зб. 3160-3161, 2 арк. 68. *Стороженко А.В.* О существовании в Киеве латинских храмов / А.В.Стороженко // ЧИОНЛ. – 1906. – Кн.19. – С. 16. 69. Счет за напечатание – IP НБУВ, ф.8, од.зб. 3166, арк.1. 70. *Ульяновский В.И.* Неизданный 25-й том і покажчик "Чтений в историческом обществе Нестора-летописца" / В.И.Ульяновский // Записки Наукового товариства імені Шевченка. – Том ССХХІІ. Праці Історико-філософської секції. – Львів, 1990. – С. 370-74. 71. Устав Исторического общества Нестора-летописца // ЧИОНЛ. – 1893. – Кн. 8. – С.19. 72. *Федорова Л.Д.* Виникнення загальноукраїнських громадських форм охорони пам'яток історії та культури (1870-і – початок 1900-х рр.) / Л.Д.Федорова // Київська старовина. – 2011. – № 1. – С. 65-86. 73. *Фортинский Ф.Ф.* Крещение князя Владимира и Руси по западным известиям / Ф.Я.Фортинский // ЧИОНЛ. – 1888. – Кн.2. – С. 93-128. 74. *Хрущов И.П.* Сказание о Васильке Ростиславиче / И.П.Хрущов // ЧИОНЛ. – 1979. – Кн.1. – С. 44-62. 75. *Шеленовский А.* Речные пути сообщения в древней Руси / А.Шеленовский // ЧИОНЛ. – 1909. – Кн.21. – С. 4-5. 76. *Ясинский М.Н.* Кто такие закупы Русской Правды и памятников западно-русского права? / М.Н.Ясинский // ЧИОНЛ. – 1904. – Кн. 18. – С. 43. 77. *Ясинский М.Н.* Что представляет собой "село" и "верфь" Русской Правды / М.Н.Ясинский // ЧИОНЛ. – 1906. – Кн. 19. – С. 31.

Надійшла до редколегії 17.02.12

С. Антонюк, канд. іст. наук, проф., О. Антонюк, канд. іст. наук, доц.

ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ В ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА В 1989-2004 РОКАХ

Стаття присвячена проблемі європейської інтеграції в зовнішній політиці Республіки Польща в 1989–2004 рр.

The article is devoted to the problem of European integration in the Polish foreign policy in 1989-2004.

Актуальність теми полягає в тому, що вивчення польського досвіду інтеграції в європейській структурі становить особливий інтерес для України. Дослідження процесу реалізації Польщею стратегії вступу до Європейського Союзу (ЄС) є одним із нагальних завдань для сучасної української історичної науки. Це обумовлюється низкою чинників: спільна історична спадщина, близькість географічних кордонів, безпосереднє наближення до України кордонів НАТО і ЄС, проголошення офіційним Києвом "європейського вибору" його інтересів у європейських і євроатлантичних структурах.

Метою нашої статті є показ історичного процесу входу Польщі до Європейського Союзу в контексті геополітичних змін у 1989-2004 рр., а також визначення основних етапів інтеграції, їх особливостей та характерних рис.

Історіографія проблеми представлена значним масивом наукової літератури, яка, у переважній більшості, висвітлює зовнішню політику Польщі після повалення комуністичного режиму. Визначена проблема ґрунтовно розроблена польськими істориками Я. Барчем [1], Р. Кужняром і К. Щепаником [2], а також А. Хвальбою [3].

Зазначимо, що у вітчизняній історіографії фактично відсутні ґрунтовні праці з проблеми. Глибокий аналіз історії й сучасного стану процесу європейської інтеграції зроблено в працях українських істориків і політологів-міжнародників В.В. Копійки та Т.І. Шинкаренка [4] та в колективному дослідженні львівських науковців "Світова та європейська інтеграція" (за заг. ред. Я.І. Малика).

Проблема європейської інтеграції європейської інтеграції Польщі досліджувалася також у кандидатській дисертації Н.М. Чорної [5].

Окремі аспекти проблеми європейської інтеграції Польщі розглядалися в контексті розвитку польсько-українських відносин у працях Д. Васильєвої, В. Гевко, Т. Герасимчук, Д. Горуна, Г. Зеленько, Л. Чекаленко.

Зі змінами політичного обличчя Польщі після виборів 4 червня 1989 р. змінилися також пріоритети польської зовнішньої політики. Новий демократичний уряд Польщі почав проявляти зацікавленість у тісних зв'язках із країнами євроатлантичної спільноти, хоча дипломатичні відносини з Європейськими Співтовариствами були встановлені ще у вересні 1988 р. Оскільки спочатку виразно не демонструвався намір вступу Польщі до НАТО, тому прагнення до членства в Європейських Співтовариствах підкреслювався з повною відвертістю.

У липні 1989 р. Польща встановлює дипломатичне представництво в Європейських Співтовариствах. Участь в інтеграційних процесах Західної Європи стала для Польщі стратегічною ціллю.

Першим кроком у цьому напрямку було підписання новим урядом Польщі 19 вересня 1989 р. угоди щодо торгівлі та торговельно-економічної співпраці з Європейським Економічним Співтовариством (ЄЕС). В угоді обидві сторони зазначили необхідність надати нового імпульсу торговельним та економічним відносинам [6, s. 209]. Необхідно підкреслити, що демократичний уряд Республіки Польща розглядав економічну співпрацю не тільки під кутом економічної вигоди, але й як важливий крок у напрямку повного членства в Європейських Співтовариствах.

У пошуку можливості зближення з Європейськими Співтовариствами перший польський демократичний

уряд виступив на початку 1990 р. з оригінальною пропозицією щодо створення Постійної Ради із співпраці, завданням якої була б підтримка політичного діалогу між усіма європейськими державами та пошук найоптимальнішого шляху співпраці. Йшлося про те, що більшість економічних, військових і політичних структур була сконцентрована або в Західній, або в Східній Європі та були елементом, який розділяв континент.

Польська ініціатива передбачала створення структури, яка б змогла об'єднати всю Європу. Вона була подібною до ідеї тодішнього Президента Франції Франсуа Міттерана щодо створення європейської конфедерації [7, s. 12]. Зазначимо, що ні польська, ні французька ініціативи не дістали широкої підтримки європейських держав.

Пригадаємо, що в 1988 р. під час підготовки угоди щодо торгівлі та торговельно-економічної співпраці з ЄЕС тодішній польський уряд прагнув розпочати переговори з метою майбутнього об'єднання, хоча на той час не було для цього належних умов.

І тільки формування нового не комуністичного уряду в Польщі створили внутрішні і зовнішні умови, що сприяли розвитку цієї ініціативи. Під час промови в Європейському Парламенті 1 лютого 1990 р. Прем'єр-міністр Тадеуш Мазовецький заявив про зацікавленість уряду Республіки Польща в тому, щоб у сприятливий для обох сторін момент розпочати процедуру зближення з Європейськими Співтовариствами. Прем'єр зазначив, що перебіг цього процесу не повинен завадити відносинам Польщі з іншими державами Центральної Європи та з СРСР [8, s. 31].

Саме тому, 19 травня 1990 р. польський уряд виступив із офіційною заявою про початок переговорів щодо вступу Польщі до Європейських Співтовариств. Одночасно для цього в апараті Ради Міністрів була створена посада уповноваженого представника уряду щодо європейської інтеграції та іноземної допомоги.

21 червня 1990 р. польський уряд представив в Брюсселі Меморандум, в якому були представлені засади зближення Польщі з Європейським Економічним Співтовариством [9, s. 91 – 92].

Перший тур переговорів між Польщею та Європейськими Співтовариствами з питання підписання Європейської угоди про співдружність розпочався 22 грудня 1990 р. у Брюсселі. Переговори щодо Угоди про співдружність тривали 11 місяців і завершилися 22 листопада 1991 р. парафуванням проекту документу про зближення. Найбільший супротив просуванню Польщі в Європейські Співтовариства відчувався з боку Іспанії, Португалії, Ірландії та Греції. Вони побоювалися конкуренції в економічній сфері, а також появи ще одного претендента на фінансову підтримку з загального бюджету європейських країн.

Європейська угода про співдружність між Республікою Польща та Європейськими Співтовариствами була підписана 16 грудня 1991 р. Головні цілі цього документу викладені в першому розділі, в якому йшлося про встановлення відповідних засад проведення політичного діалогу, розвиток гармонійних економічних і торговельних відносин між Польщею та Європейськими Співтовариствами, а також надання фінансової і технічної допомоги Польщі [10, s. 70].

Республіка Польща ратифікувала Європейську угоду 20 жовтня 1992 р., потім цей документ був ратифікований країнами-членами Європейських Співтовариств і набув чинності лише 1 лютого 1994 р.

Підписання угоди започаткувало політичний діалог Польщі та діючого з 1 листопада 1993 р. Європейського Союзу, а також поступову лібералізацію торгівлі, яка в

кінцевому результаті призвела до створення зони вільної торгівлі. Реалізація цієї домовленості сприяла різкому зростанню товарообігу між Республікою Польща та Європейським Союзом. У 1996 р. частка ЄС у загальному товарообігу Польщі становила 64% експорту та 62% імпорту [11, s. 5, 115].

Помітно спостерігалось зростання зовнішньоторговельних операцій Польщі з Європейським Союзом. Так, за показниками 1999 р. частка польського експорту сягнула 70,5%, а імпорту 65%. Найбільшим торговельним партнером Польщі була Німеччина. Як свідчать цифри, на Німеччину припадало 51,2% експорту Польщі до ЄС та 38,8% імпорту з ЄС до Польщі [12, s. 22].

Крім економічних питань на увагу заслуговують ще два положення, які містяться в Європейській угоді. Перше стосується налагодження політичного діалогу між Європейськими Співтовариствами та Польщею, що в результаті стало причиною активізації політичних контактів на найвищому рівні з метою напрацювання спільних інтересів і поглядів щодо міжнародної політики та зміцнення співпраці в галузі безпеки.

У другому положенні йшлося про майбутнє членство Польщі в Європейських Співтовариствах. Це положення кардинально змінювало рівень відносин між ними. А вже в 1991 р. під час наради Єврокомісії в Брюсселі за участі голови комісії Я. Делореса та його заступника Ф. Андерсена обидва представники стверджували, що не уявляють собі Польщу, так як й інші країни Центральної Європи в Європейських Співтовариствах. Додаючи, якщо це станеться, то Співтовариства стануть зоною економічної рецесії, а не розвитку [13, s. 72].

Після підписання ж Європейської угоди з Польщею, Чехословаччиною та Угорщиною єврокомісари не виключали можливості набуття членства цими країнами в 2000 р. І хоча це положення формально не надавало жодних гарантій, ані щодо дати членства, ані щодо самого членства в цілому, проте воно вмикало "зелене світло" для рішучих дій країнам Центральної Європи.

У тій ситуації 11 вересня 1992 р. країни Вишеградської групи вручили англійському головному Європейській Раді Меморандум урядів Чехословаччини, Угорщини та Польщі про зміцнення процесу інтеграції з Європейськими Співтовариствами, а також про майбутнє членство в них [14].

Однак ключове значення для Польщі з точки зору її прагнення стати членом Європейських Співтовариств став саміт у Копенгагені 21–22 червня 1993 р., на якому Європейська Рада прийняла рішення про розширення Співтовариств на Схід після реалізації окреслених політичних й економічних вимог.

Незважаючи на загальний характер, у Копенгагені вперше були сформульовані основні критерії, необхідні для набуття членства країнами Центральної та Східної Європи:

- стабільність інститутів демократії, верховенство права, права людини та захист прав меншостей (цей критерій було навіть внесено в ст. F Амстердамського договору);

- наявність функціонуючої ринкової економіки (ця вимога не є абсолютною, оскільки в самому ЄС ринок розвинений по-різному. Йшлося перш за все про основні складові ринкової економіки, такі як домінування приватного сектору у виробництві, лібералізація цінової політики, конкуренція, лібералізація переміщення капіталу тощо);

- можливість витримати конкуренцію та інші складові участі в ЄС;

- можливість взяти всі зобов'язання членства, включаючи дотримання умов політичного, економічного та валютного союзів [15, с. 461–462].

На черговому саміті в Каннах 26–27 червня 1995 р. Європейська Рада прийняла Білу книгу в справі інтеграції країн Центральної та Східної Європи до ЄС. Йшлося про визначення основних комунітарних вимог, які мали бути застосовані країнами-кандидатами в кожному з 23 секторів економіки для забезпечення ефективного функціонування Єдиного ринку після розширення ЄС. Також у Білу книгу розглядалися різні форми фінансової та технічної допомоги країнам Центральної та Східної Європи з метою сприяти реформуванню та вирівнюванню їх економік [16, с. 467–468].

У Польщі існувала свідомість, що вступ до Європейського Союзу буде залежати від волі її членів, але й також від рівня приготування до повноправного членства. Звідси народилася ідея підготовки важливого документу "Національної Стратегії Інтеграції", який був схвалений Сеймом 14 березня 1996 р. У ньому були чітко окреслені завдання, що стояли перед Польщею як країною-кандидатом до ЄС. Крім того, "Національна Стратегія Інтеграції" мала спрямувати проінтеграційні зусилля головних політичних сил та державних інституцій, а також підготувати учасників переговорного процесу до переговорів.

Польський уряд затвердив "Національну Стратегію Інтеграції" 28 січня 1997 р. Вона стала документом не тільки політичного значення, але й практичного. "Національна Стратегія Інтеграції" передбачала співробітництво в сфері юриспруденції, економіки, внутрішніх справ та підготовки необхідних кадрів для майбутнього членства в ЄС. Були зроблені підсумки вже реалізованих інтеграційних заходів і визначені нові завдання, які дозволять Польщі максимально наблизитися до членства в ЄС [17, с. 16].

Важливим етапом на шляху підготовки Республіки Польща до початку переговорів щодо вступу до Європейського Союзу було також проведення реформи центральної державної адміністрації.

Щоб якнайкраще підготуватися до входження в ЄС, 8 серпня 1996 р. Польський Сейм своїм законом створив Комітет Європейської Інтеграції. Ця структура мала програмувати й координувати політику інтеграції з ЄС, а також діяльність щодо пристосування країни до європейських стандартів. Окрім того, Комітет Європейської Інтеграції координував діяльність уряду в сфері отримання закордонної допомоги [18].

16 липня 1997 р. Європейська Комісія прийняла позитивне рішення щодо переговорів із Польщею та зарахувала її до групи з 6 країн, з якими ЄС повинен розпочати переговори про приєднання. Тоді ж Європейська Рада встановила термін початку переговорів. Вони були призначені на березень 1998 р. і саме тоді розпочалися. 31 березня 1998 р. у Брюсселі переговори відносно членства в ЄС Польщі та ще п'яти кандидатів (Чехії, Естонії, Словенії, Угорщини та Кіпру) було офіційно розпочато. Вони тривали від березня 1998 р. до грудня 2002 р.

31 березня 1998 р. міністр закордонних справ Польщі Броніслав Геремек заявив про готовність Польщі до переговорів у справі членства в ЄС. У той же час він наголосив, що майбутні переговори стануть складним тестом для польської дипломатії, урядової адміністрації, місцевого самоуправління та політичних партій. Разом з тим, він додав, що з початком переговорів починається процес будівництва нової політичної позиції і стратегії Республіки Польща в Європі [19, с. 51].

Ще одним важливим документом на шляху євроінтеграції Польщі була "Національна програма підготовки до членства в Європейському Союзі", що прийняв польський уряд 28 червня 1998 р. У ній були послідовно визначені конкретні дії на 1998–2002 рр., які дозволять Польщі наблизитися до ЄС [20, с. 81].

З боку ЄС у переговорах брали участь Європейська Рада та Європейська Комісія. Польську сторону репрезентували прем'єр-міністр, міністр закордонних справ, секретар комісії Європейської інтеграції, а також голова переговорів із євроінтеграції Республіки Польща, який керував усіма учасниками переговорного процесу. Першим цю посаду зайняв Ян Кулаковський, який виконував свої функції до жовтня 2001 р. Після нього її посів Ян Трущинський. Під їх керівництвом працювала переговорна група з 19 чоловік.

Переговори велися за 29 напрямками, із яких більшість не викликала істотних розбіжностей у поглядах серед сторін і не стала джерелом суперечок. Найбільш проблемними в процесі переговорів стали питання правління польських громадян у державах Європейського Союзу, приєднання польського аграрного сектора до спільної європейської аграрної політики, зокрема, питання дотацій польським аграріям, охорони навколишнього середовища, допомоги державним підприємствам, дозволу на придбання польської землі іноземцями, приведення польських продуктів до норм якості ЄС, розмір фінансових внесків Польщі в бюджет ЄС.

Європейський Союз також готувався до приєднання нових членів. Саме з цією метою на саміті в Ніцці (7–9 грудня 2000 р.) керівники 15 європейських держав затвердили реформу ЄС [21, с. 487]. Підписаний у Ніцці установчий договір ЄС створив фундаментальну основу для подальшого розширення за рахунок країн Центральної та Східної Європи.

На засіданні Європейської Ради в червні 2001 р., яке відбулося в місті Гетеборг, було визначено, що країни-кандидати, які позитивно закінчать євроінтеграційні переговори до кінця 2002 р., зможуть приєднатися до Співтовариств у 2004 р. Польща потрапила до числа таких країн завдяки тому, що встигла завершити переговорний процес до зазначеного терміну. Це сталося 13 грудня 2002 р. на засіданні Європейської Ради в Копенгагені.

Утім, визначальний характер копенгагенського саміту пов'язаний не лише з його грандіозним політичним рішенням щодо країн Центральної та Східної Європи, а й запеклими суперечками, що точилися навколо економічної складової розширення. Так, польський прем'єр-міністр Лешек Міллер наполягав на тому, щоб Польща, як найбільша аграрна країна-кандидат, отримала такі самі сільськогосподарські дотації, як і Франція. Зокрема основна вимога стосувалася збільшення квот на молочну продукцію та надання Польщі додатково 1 млрд євро на регіональні цілі. Після гострих дискусій Європейський Союз погодився запропонувати лише 400 млн євро і 40% від рівня фермерських дотацій у країнах Західної Європи. Тверда позиція польського керівництва в цьому питанні змусило ЄС піти на поступки. Як наслідок, польський уряд отримав 50% західноєвропейських сільськогосподарських дотацій та додатково 1 млрд євро. Інші країни-кандидати також отримали додатково 300 млн євро [22, с. 566].

Наприкінці березня – на початку квітня 2003 р. Європейський Парламент затвердив текст Угоди про приєднання загальним обсягом понад 6 тисяч сторінок. Наступним кроком було підписання 16 квітня в Афінах, що означало початок процесу ратифікації в 25 країнах. Одnocześnie Польща й інші 9 країн (Естонія, Кіпр, Латвія, Литва, Мальта, Словаччина, Угорщина) отримали статус асоційованих членів. У всіх нових країнах-кандидатах на членство в ЄС (крім Кіпру) необхідно було провести референдум про приєднання до Євросоюзу.

Процедуру ратифікації шляхом загальнонародного референдуму чітко передбачає Конституція Республіки Польща. Так, пункт 3 статті 90 говорить наступне: "Ви-

явлення згоди на ратифікацію такої умови може бути схвалено загальнонародним референдумом згідно положенням статті 125". Пункт 3 статті 125 зазначає, що референдум не відбудеться, якщо в ньому візьмуть участь менше половини всіх виборців. Якщо ця умова не буде виконана і референдум не відбудеться, тоді можливо використання парламентського шляху на підставі рішення Сейму [23].

Слід зазначити, що польське суспільство не однаково сприймало ідею об'єднання з ЄС. Так, наприклад, ця ідея отримала найбільшу підтримку в західних землях Польщі, де населення у безпосередній близькості до Німеччини та інших західних країн найбільше користувалося перевагами ЄС. Також найбільше прихильників євроінтеграції Польщі були серед населення великих міст, освічених людей та молоді.

У той же час, сільське населення центральних і східних районів Польщі висловлювали найменшу підтримку ідеї вступу Польщі до ЄС. У деяких місцях число голосуючих проти цієї ідеї становило понад 80% [24, s. 251].

Однією з причин євроскертицизму була відсутність інформації та знань. Тому, не один поляк вважав, що Польща багато втратить після вступу до ЄС. Істотним аргументом проти вступу був слабкий доступ до ринку праці європейських країн.

Помітний вплив на остаточну проєвропейську орієнтацію єпископату мав Папа Римський Іоанн Павло II, слова якого були зачитовані в зверненні єпископату до віруючих. З метою захопити їх взяти участь у референдумі, було сказано: "Інтеграція Польщі до Європейського Союзу є від самого початку підтримана Апостольською Столицею. Історичний досвід, який має польський народ, його духовне і культурне багатство можуть ефективно сприяти зміцненню миру та безпеки в Європі".

Глава римсько-католицької церкви вбачав у переговорному процесі можливість впливу католицької Польщі на секуляризовану Європу, а також завершення процесу виходу з комунізму. Він багаторазово підкреслював духовну й культурну єдність з об'єднаною Європою, а післявоєнну Європу порівнював з людиною, в якій не було однієї легені [25, s. 249].

Прихильники євроінтеграції Польщі наголошували на тому, що жодна з країн ще не вийшла з ЄС. Пригадували також велику участь середньовічної Речі Посполитої в створенні та поширенні ідеї об'єднання, прикладом чого була Городельська унія (1410 р.), а пізніше – Люблінська унія (1569 р.), яка найдовше існувала в Європі. Звідси народилось популярне гасло: "Від Люблінської унії – до Європейського Союзу!".

У Польщі референдум було проведено 7–8 червня 2003 р. У ньому взяли участь 58,85% громадян країни, які мали право голосу. У результаті 77,45% учасників

голосування підтримали ідею вступу Польщі до ЄС [26, с. 508]. Тепер прихильники цієї ідеї змогли зітхнути з полегшенням, оскільки після оголошення результатів загальнонародного референдуму рішення в справі ратифікації вступу Польщі до ЄС набуло чинності.

Заключним етапом євроінтеграції Польщі стала ратифікація країнами-членами ЄС Декларації про приєднання Польщі до Європейського Союзу. Цей процес розпочався в червні 2003 р. і завершився в березні 2004 р., коли Бельгія, як остання з країн ЄС ратифікувала Декларацію.

Цікаво, що напередодні 1 травня польський Сейм інтенсивно працював і прийняв останні 6 законів, які призводили польське законодавство відповідно до європейського. Усього понад півтори тисячі законів довелося адаптувати нашій сусідці до законодавства Європейського Союзу [27].

Урочиста подія відбулася 1 травня 2004 р., коли Польща стає офіційно членом ЄС. Святкове прийняття 10 держав до ЄС відбулось у Дубліні, де Республіку Польща репрезентували її Президент Олександр Квасневський і прем'єр-міністр Лешек Міллер.

Отже, протягом відносно короткого, п'ятнадцятирічного періоду, Польща спромоглася досягти відповідності європейським політичним та економічним стандартам, ставши повноправним членом ЄС. Польський народ перегорнув ще одну сторінку своєї історії, а Республіка Польща ввійшла до нового етапу свого розвитку в умовах об'єднаної Європи.

1. Barcz J. Traktat o Unii Europejskiej. – Warszawa, 2000.
2. Kuźniar R., Szczepanik K. Polityka zagraniczna RP 1998 – 2002. – Warszawa, 2002.
3. Chwalba A. III Rzeczpospolita. Raport specjalny. – Kraków, 2005.
4. Копійка В.В., Шинкаренко Т.І. Європейський Союз: історія і засади функціонування. Навч. посіб.; за ред. Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – 752 с.
5. Чорна Н.М. Інтеграція Польщі до НАТО та ЄС: особливості, основні етапи і наслідки (кін. 80–х рр. XX ст. – 2005 р.). – автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.02 "Всесвітня історія". – Чернівці, 2008.
6. Zbiór Dokumentów. – 1990. – № 3.
7. Zbiór Dokumentów. – 1991. – № 1.
8. Ibidem. 9. Zbiór Dokumentów. – 1991. – № 3.
10. Polityka zagraniczna RP 1998 – 2002. Pod red. R. Kuźniara, K. Szczepanika – Warszawa, 2002.
11. Rocznik Statystyczny Handlu Zagranicznego 1996. – Warszawa, 1997.
12. Wspólnota Europejskie. – 2000. – № 6.
13. Polityka zagraniczna RP 1998 – 2002. Pod red. R. Kuźniara, K. Szczepanika – Warszawa, 2002.
14. Ibidem.
15. Копійка В.В., Шинкаренко Т.І. Вказ. праця.
16. Там само.
17. Zbiór Dokumentów. – 1997. – № 2.
18. Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej z 1996 r. – № 106. – Poz. 555.
19. Zbiór Dokumentów. – 1996. – № 1.
20. Kuźniar R., Szczepanik K. Polityka zagraniczna RP 1998 – 2002. – Warszawa, 2002.
21. Копійка В.В., Шинкаренко Т.І. Вказ. праця.
22. Там само.
23. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. // Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 r. – № 78. – Poz. 483.
24. Chwalba A. III Rzeczpospolita. Raport specjalny. – Kraków, 2005.
25. Ibidem.
26. Тьмовский М., Кеневич Я., Хольцер Е. История Польши. – М.: Весь Мир, 2004. – 544 с.
27. Адамов Б. Уроки евронавства // Урядовий кур'єр. – 2005. – 20 жовтня.

Надійшла до редколегії 17.02.12

Б. Гончар, д-р іст. наук, проф., І. Семеніст, асп.

ПОЛІТИКА АДМІНІСТРАЦІЇ ДЖ. БУША СТОСОВНО АМЕРИКАНСЬКО-ЯПОНСЬКОГО СОЮЗУ БЕЗПЕКИ (1988–1992 рр.)

*Стаття висвітлює питання розвитку американсько-японських відносин за часів адміністрації Дж. Буша
The article represents analysis of the American foreign policy toward Japan during the G. Bush Administration*

Протягом останніх років в Україні з'явилося цілий ряд публікацій, що висвітлюють питання розвитку американсько-японського союзу в постбіполярний період. Проте, на нашу думку, у вітчизняній та зарубіжній історіографії не знайшли належного висвітлення проблемні питання двосторонніх американсько-японських відносин безпосередньо після припинення біполярної конфронтації та завершення "холодної війни", коли американсь-

ко-японський союз безпеки знаходився на роздоріжжі, а в обох країнах лунали заклики до відмови від американсько-японського союзу безпеки, який був основою двосторонніх відносин із початку 1950–х рр. Заповнити дану прогалину в історіографії й має на меті дана публікація.

Із часу підписання у 1951 р. Сан-Франциського мирного договору та першого американсько-японського договору безпеки минуло вже 60 років. У роки "холодної